

A készülő magyar katonai híradás története című könyv tervezett tartalma

Előzmény: Polyák Mihály nyugállományú alezredes javasolta a Puskás Tivadar Híradó Bajtársi Egyesületnek a Honvéd Híradó Szertár és Javítóműhely megalakulásának 100. évfordulója alkalmából emléktábla elhelyezését. A javaslat összhangban van az Egyesület céljával, támogatást érdemel, továbbá elismerést és köszönet illeti a kezdeményezőt. A tanulmányozásra átadott, a javaslat alapjául szolgáló dokumentumban azonban nem szerepelt forrásmegjelölés. Mikita János nyugállományú mérnök altábornaggyal konzultálva, segítségét kérve és megkapva elkezdtek a téma kutatását, majd rövid idő múlva arra a következtetésre jutottunk, hogy időszerű tudományos igénnyel feldolgozni a magyar katonai híradás történetét. A tanulmányozott történeti anyagok ugyanis nem tartalmazzak forrásmegjelölést, számos esetben pontatlanok, hiányosak. Természetesen ez nem azt jelenti, hogy a meglévő írások használhatatlanok, értéktelenek. Ezek az írások rendkívül sok értékes adatot, és személyes emléket tartalmaznak, amelyek megőrzése a szakma kötelessége. A kidolgozásról és közreműködés kéréséről Felhívást tettünk közzé.

A tervezett tartalom

Eredetileg 1867-1990 közötti időtartamot terveztük, időközben ezt kibővítettük 1848-1990 közötti időszakra, ugyanis a magyar honvédség 1848-ban alakult meg.

Első korszak 1848-1918, ezen belül:

1848-1861. A forradalom és szabadságharc, az osztrák megszállás katonai és polgári távíró és postai szervezetei.

1861-1870. Az osztrákok solferinói, majd königgratzi vereségei következtében megkezdett haderőreformok hatása a távíró és postai szervezetekre, a Kiegyezés következményei, rohamos vasút és távíró hálózat építés

1870-1883. Bosznia-Hercegovina okkupációjának tanulságai, a magyar királyi honvédség kezdeti időszaka, a Monarchia távíró és postai szervezetei, a közös vasút és távíró ezred megalakítása, a vasút és polgári távíró és távbeszélő hálózatok további rohamos fejlesztése

1883-1911. A távíró ügy áttekintése, a vasút és távíróezred béke és háborús hadrendje kialakítása, fejlesztése, a magyar királyi honvédség hadrendjében megjelennek a távíró, távbeszélő és távjelző szervezetek és szabályzatok, a közös és magyar képzés kiterjesztése időszakának távíró, távbeszélő és távjelző és postai szervezetei, a rádió megjelenése, a polgári távbeszélő és távíró rendszerek minőségi fejlődése

1911-1914. A háborúra való felkészülés időszaka, a magyar királyi központi távíró iskola megalakításának előkészítése, a közös távíró ezred megalakítása, az összekötő szervezetek ezred szintig terjedő létrehozása, rádiós osztagok szervezése, szabályzatok tömeges kiadása, a polgári hálózatok és postai szervezetek mozgósítási és háborús feladatainak megszabása.

1914-1918. Az I. Világháború időszaka összekötő (távíró, távbeszélő, távjelző, rádió, postagalamb, jelentő kutya, tábori posta, küldönc) szolgálatai szervezeti és alkalmazási szabályainak tapasztalatai, módosítások és szervezetek.

Az 1848-1918 közötti első korszak fő jellemzői:

A technikai híradás (távírda, optikai távjelző, telefon, majd a végén rádió) megjelenése.
Bécs meghatározó szerepe.

A magyar posta és távírda biztosítja a tudásbázist a katonáknak, a katonák pedig a személyi állományt a postának.

A vasúti közlekedés rohamos fejlődése és vele a távírvonalak kiépülése.

Vasúttól független, önálló távíró- és telefonhálózatok kiépülése.

Telefon és távíróközpontok megjelenése, elterjedése, a polgári rendszerek és eszközök dinamikus fejlődése új lehetőségeket kínál.

A vasúti szállítás és a gépjárművek megjelenése megnöveli a katonai csapatok és műveletek dinamikáját, a nagyobb tűzerő megváltoztatja a harcéljárásokat. A jelentések és parancsok korábbi továbbítási módja (küldönc, galambok, stb.) a kialakult helyzetre való tekintettel késői reagálást tesz lehetővé, ami vereségekhez vezet. A harceszközök és eljárások dinamikus fejlődését a vezetés és annak eszköze az összeköttetés időben és eszközeiben lassan, lemaradással követi. A kezdeti világháborús szervezetek elégtelensége, újjászervezések és összeomlás.

Második korszak 1918- 1945, ezen belül:

1918-1920. **Háborús vereség**, Köztársaság, Tanácsköztársaság, király nélküli királyság, Trianoni szerződés előírásai, egyes technikai elemek postánál történő elhelyezése, szűk körű kiképzés, minimális összekötő szervezetek

1920-1927. Az Ellenőrző Bizottság jelenléte, háttérben folyó fejlesztések, kezdeti hazai ipari háttér kiépülése és hozzájárulása a fejlesztésekhez, rádióamatőr klubok megalakulása, egy Monarchiára kiépített polgári közlekedési és távközlő infrastruktúra mesterségesen kialakított határok között, a híradó (híradás) kifejezés megjelenése;

1927-1941. Az első világháborús tapasztalatok feldolgozása, felhasználása, kutatások felgyorsítása, a híradás – beleértve az anyaggyártást is – újjászervezése, szabályzatok kiadása, a hazai ipar intenzív hozzájárulása a fejlesztésekhez és a gyártáshoz, a polgári távközlés fejlődése, a háborúra való felkészülés időszakának híradó szervezetei;

1941-1945. A II. Világháború híradó szervezetei, tapasztalatai.

Harmadik korszak 1945-1955, erőltetett haderőfejlesztés, a híradás döntően az előző időszak eszközeit és módszereit használja, szovjet tanácsadók jelenléte, minimális szakterületi modernizáció.

Negyedik korszak 1955- 1990,

1955- 1976. Varsói Szerződés, szovjet dominancia eszközökben és eljárásokban, kezdeti problémák a tagállamok együttműködésében, 1956 (eszközök egy részének használhatatlanná tétele), lassú majd ütemes fejlesztések, hazai ipari háttér kiépülése és hozzájárulása a fejlesztésekhez,

1976-1990. Intenzív fejlesztések időszaka, a légvédelem részére viszonylag korszerű rendszerek megjelenése, új híradó hálózatok kiépítése (például PILIS program), automatizálási kezdeményezések, digitális mikro hullámú hálózat építése, MN távhívó hálózat kiépítése, híradó és automatizálási, majd informatikai szervezetek létrehozása, a COCOM és a szovjet döntések miatti technológiai hátrányok, korszerű képzési rendszerek kialakítása.

A híradás elnevezése, feladatköre időről-időre változott, az összeköttetéstől, távíron, távbeszélőn, távjelzőn át az 1990.-ben értelmezett híradó és automatizálási, majd híradó és informatikai értelmezésig. Egyes módjai elhaltak az idők során (például galambposta, távjelzés), vagy átkerültek más szervekhez, például a lehallgatás.

Általában milyen feladatokat foglalt és foglal magába 1990.-ig a mai értelemben vett híradás a katonai (szárazföldi, vízi- tengeri, légi) műveletekben és békében?

Parancsok, utasítások eljuttatása előljáró- alárendelt viszonylatban;

Jelentések, kérések, igénylések (anyag, erő, eszköz, egészségügy, mentés) eljuttatása alárendelttől előljáráshoz;

Jelentések a terepről, időjárásról, ellenségről, változásokról az észlelőtől (felderítőktől, hírszerzőktől, lehallgatóktól) a kijelölt vezetési pontra;

Utánpótlással, szállítással (vonat) kapcsolatos igénylések, rendelkezések, hírek továbbítása vezetési pontok és végrehajtók között;

Tájékoztatók (általános, lelkesítő, mire készüljenek, stb.) eljuttatása csapatokhoz a különböző szintű előljáróktól;

Hivatalos iratok, pénz (illetmény vagy zsold) újságok, jelentések, beszámolók az állami szervek és a csapatok (hadra kelt sereg), valamint magánjellegű küldemények (levél, távirat, csomag, pénz) eljuttatása otthonról a csapatokhoz, a csapatoktól haza;

Kapcsolat a polgári beszállítók, szolgáltatók és az illetékes parancsnokságok között;

Gyakorlatok, gyakorlások időszakában a fenti kapcsolatok biztosítása a helyőrségek és a gyakorlóterek között;

A szomszédos csapatok közötti kapcsolatok (együtműködés) biztosítása;

Egyes korszakokban a technikai híradás lehallgatása, rádiófelderítés;

Riasztási, értesítési (légi helyzet, ABV) jelek, jelzések, adatok továbbítása a feladótól a kijelölt címzettek, országrészek részére;

Mozgósítási parancsok eljuttatása az elrendelőtől a mozgósítottakig;

Béke elhelyezési objektumok, gyakorlóterek, vezetési pontok közötti kapcsolatok biztosítása, a különböző harcászati fokozatok elrendelésének, vezetésének, a felvonulás vezetésének, védett vezetési pontok összeköttetéseinek biztosítása;

Rejtjelzés, titkosítás, információvédelem;

A repülőterek, leszállóhelyek, rádió-, fény-, rádiólokációs,- leszállító és navigációs technikai rendszerei telepítése és működtetése, levegő-föld kapcsolatok földi kiszolgálása.

A fenti feladatok tervezésére, szervezésére, végrehajtására, szabályozására, az állomány felkészítésére (képzésére), anyagi-technikai (logisztikai) biztosítására, a fejlesztésekre különböző szintű vezető és végrehajtó szerveket és szervezeteket hoztak létre. Minden időszakban ezek a szervek és szervezetek fejezik ki legjobban a szakterület helyzetét, a katonai rendszerben elfoglalt helyét.

Összefoglalva:

A több mint száz évet átfogó anyag óriási adatforrásra, tanulmányokra, szabályzatokra, segédletekre, számos személyes visszaemlékezésre támaszkodik, amelyeket egészében megjelentetni egy könyvben nem lenne célszerű, terjedelmi okok miatt sem. Szándékunk szerint az előzőek eszenciájaként készül egy gerincanyag (vezérfonal), ami a legfontosabb történéseket, szervezeteket és intézkedéseket tartalmazza időrendi és logikai sorrendben. Az anyaghoz csatoljuk a korabeli döntéseket tartalmazó írásokat és a források jegyzékét.

A magyar katonai híradás története több szempontból (nézetből) is vizsgálható. Vizsgálni kell felhasználói követelmények, szervezeti és szervezési, technikai – ezen belül ipari, anyagi-technikai (logisztikai) háttér, állami és polgári infrastruktúra, képzési (oktatási), alkalmazási, szövetségi és híradási módok szerint. A híradás nem önnön magáért van, a parancsnokok és törzsek eszköze, a mindenkori vezetési kultúra egyik kifejezője, annak tükörképe, nem rendelkezik a meghatározó fegyvernemek képességeivel, de alapvetően képes azok lehetőségeit befolyásolni.

A teljes anyag kidolgozása várhatóan több évet fog igénybe venni, a legkorábbi befejezési időpont 2022-ben várható. Az, hogy a könyv nyomtatott és/vagy elektronikus formában jelenik-e meg a támogatások alapján fog eldőlni.

Célszerű egyes részek széleskörű publikálása a végleges változat elfogadása előtt, a vélemények, észrevételek és kritikák megismerése céljából is.

A fő anyaghoz csatolhatók a már meglévő írások, személyes visszaemlékezések, egyéni életpályák, a témában írt tudományos értekezések. Ezek a csatolt anyagok és a források jegyzékei tág teret biztosítanak a további kutatásokhoz.

A készülő magyar katonai híradás történetét feldolgozó írás felépítése;

Tartalomjegyzék

Előszó (olvasókalauz), amelyben leírjuk a könyv születésének indokait, okait, továbbá, hogy az olvasó mit, hol és hogyan talál meg, segítséget az értelmezéshez.

A tervezetnek megfelelően szerepel a könyv szövege, képekkel és a legfontosabb állománytáblákkal, esetleg alapvető dokumentumok másolataival. A szövegben számokkal növekvő sorrendben lábjegyzetenként jelöljük a jegyzetek, források jegyzékét, továbbá a tárgyalt részt bővebben tartalmazó anyag pontos címét, szerzőjét és előtálalási helyét (elérhetőségét). A lábjegyzetek tartalma a szöveg végén lesz olvasható.

A mellékleteket (például 13) szintén növekvő sorrendben jelöljük. Képek a levéltárból, a különböző magángyűjtőktől, a Magyar Katonai Logisztikusok Egyesületének a híradó múzeum kialakítása céljából átadott (készülékek és állomások képei... 100 db feletti számban), továbbá felajánlott (közlésre) képekből állnak.

Minden fő- és alfejezet bevezetőjeként, a háborús években évenként a szakmai anyag előtt írunk egy rövid összefoglalót a legfontosabb általános katonai eseményekről (ha indokolt rövid értékelést is), valamint a polgári és állami (posta és távirta) rendszerek aktuális helyzetéről. Ezek az összefoglalók érthetőbbé teszik a szakterület aktuális helyzetét, fejlődésének, fejlesztésének történetét.

Az írásba beillesztünk érdekes történeteket, amelyek a szikár tényeket kiegészítik, az írást olvashatóbbá teszik

Zárszó és köszönetnyilvánítás.

Mellékletek és a fent leírt jegyzetek jegyzéke.

Esetleg a szponzorok által kért marketing anyagok a végén megjelentethetők.

Az elektronikus formátumban megjelenő könyv tartalmazni fogja a témában megjelent írásokat, a különböző köz- és magán gyűjtemények felsorolását rövid tartalommal és az elérhetőségüket.

A szerkesztői munkacsoport